

Kapitel 15

MIT BEDSTE DEPOT

Våbendepoter var vanskelige at skaffe, dels skulle de være sikre, og man skulle kunne gå til og fra uden at vække opmærksomhed. Det blev mere og mere svært med den øgede varemangel, den stigende kriminalitet og folks skærpede vagtsomhed, så man måtte hele tiden være forberedt på at skulle flytte depoterne.

Når en kammerat blev taget, måtte vi gå ud fra, at han under tortur blev tvunget til at opgive vore våbendepoter. Vi havde den grundregel, at man skulle holde tæt i 24 timer, så vi kunne nå at advare og flytte til et nyt depot.

Hos en kammerat, der hed »Murer Søren«, havde jeg mit bedste depot. Søren var ud over at være en habil murer også kommunal kattefænger. I arbejdsløshedsperioder levede han af at indfange vildkatte. Københavns kommune gav 7 kr. for hver kat, han afleverede. Søren havde derfor et kæmpe kattebur, hvor vi under gulvbrædderne gemte våben og ammunition. Det var et godt skjulested, ingen ville nemlig nærme sig stedet, for der var en ulidelig stank af kattepis.

En dag, hvor vi havde meget travlt, gik jeg ind i buret uden at jage vilddyrene ind i sideburene først. En af dem sprang direkte mod mit ansigt, og inden jeg nåede noget som helst, havde den bidt igennem den tykke læderhandske og fingeren. Godt nok en ubehagelig oplevelse, men ellers var det et prima sted. Søren udtrykte grinende, at kattene sgu' da var bedre end de bedste vagthunde.

I december 1944 blev Søren og flere medlemmer af hans familie arresteret. Vi fik tømt depotet. Kort tid efter blev Bob, der var i James' gruppe, arresteret, og det stod klart for os, at en stikker måtte være på spil – men hvem? Alt, hvad der fandtes af illegale organisationer på Amager blev sat ind i jagten.

Undervejs konstaterer vi, at Uffes folk lidt for åbenlyst kørte ind og ud af en Eddikefabrik med lastbiler, og at en af hans grupper hang for meget omkring en kakkelovnsforretning i nærheden.

Da kvarteret i forvejen var spækket med Gestapofolk på grund af vore næsten daglige afvæbningsaktioner, opsøgte jeg gruppens leder, James. Jeg bad ham mindeligt om at være mere forsigtig. Men han var ikke blot afvisende, og han følte sig nærmest krænket – jeg skulle ikke belære ham om noget så elementært.

Kort tid efter var gruppen trævlet op, James og to af hans folk henrettet. Vi kunne konstatere, at gruppens endeligt ene og alene skyldtes sløseri med sikkerheden samt tysk politis arbejde.

I samtaler med Uffe flere år senere har vi drøftet dette, og Uffe fortalte, hvordan også han gang på gang bad dem søge andre jagtmarker. Men selv for ham, der var deres leder, lykkedes det ikke.

Desværre var det et udbredt fænomen, at når folk havde været med i længere tid og gennemført en lang række aktioner, blev de ligegyldige og sjuskede med de mange småting, der var nødvendige for sikkerheden. Det var, som om de gik rundt med en tro på, at når de havde klaret så meget, som de havde, så var de blevet udødelige.

Der måtte være en stikker, men hvor? En dag spadserede jeg med min far, og et stykke fremme så vi en Hipovogn. Vi kom så tæt på, at vi kunne genkende en af hipoerne. Det var lederen af korpset, den berygtede Lorenzen. I det samme passerede en fyr, vi genkendte som medlem af en af fars militære ventegrupper. Lorenzen hilste overstrømmende venligt på ham. At de var gode gamle bekendte, var vi ikke i tvivl om.

– Det er sgu' ham, hvæsedede far. Var han god nok, havde han fortalt os, at han kender det svin. Omgående søgte vi om tilladelse til at likvidere fyren, men fik afslag.

For få år siden (omkr. 1990) spurgte Frihedsfonden min mor, om hun kendte noget til en mand, og om hun i hans ansøgning om erstatning – som et af Besættelsestidens ofre – ville være i stand til at bekræfte hans oplysninger.

Ansøgeren henviste til, at han havde været medlem af en gruppe i det kompagni, som far havde ledet, og at de sammen havde foretaget en del ret fantasifulde aktioner.

Først ledte navnet os til en partikammerat, der netop var arresteret i forbindelse med Murer Søren. Men efter nogen tid blev vi enige om, at ham kunne det ikke være, fordi han røg til en KZ-lejr og døde kort efter Befrielsen.

Det gik så op for os, at ansøgeren var identisk med den person, vi havde søgt om tilladelse til at likvidere. Det meddelte vi Frihedsfonden, og de bad mig møde til en konfrontation med manden. Han hilste meget venligt på mig, men efterhånden som vi tog fat på kendsgerningerne, gled det lidt selvbevidste af ham. Han luskede af – meget lidt glad for mig.

ET LANGT FORÅR

Gennem et par uger i foråret 1945 boede jeg i et villakvarter, hvilket var ret længe. Jeg boede hos en forsikringsmand og hans kone, og de tog sig ualmindeligt pænt af mig.

Jeg havde mit eget værelse og fik mangan en snak med dem om aftenen. Min verden var ny for dem, og jeg nød at have nogen at snakke med. Samtalerne var om alt og ingenting. Krigen var på det tidspunkt, i 1945, blevet nådesløs. Mine bedste kammerater var dræbt under aktioner, andre var arresteret, og under tortur opgav nogle få, hvad de vidste. Flere grupper blev revet op, og tyskerne henrettede som på samlebånd.

Min angst for at blive taget udviklede sig til det pedantiske. Jeg levede efter mine egne sikkerhedsregler, som bevirkede, at jeg levede totalt isoleret. Ingen vidste, hvor jeg holdt til og overnattede. Jeg undgik ligeledes at få kendskab til kammeraternes tilholdssteder. Når vi mødtes, var det ultra korte møder, hvor de løbende forretninger hurtigt blev afviklet.

Mistede man kontakten, var det uhyre besværligt, tidsrøvende og farligt at få kontakten genoprettet. Svipsede et møde, mødte man næste gang op med en talstærk dækning.

En aften, da jeg cyklede hjem til forsikringsmanden og hans kone på en øde, stille, mørk villavej, hørte jeg pludselig et menneske brase igennem buskene i en have. Vedkommende var i en vild, sanseløs og panisk flugt. Næsten i samme sekund bragede maskinpistolsalver.

Det var så tæt på, at jeg kastede mig ned ved kantstenen og spejdede efter mundingsilden.

Jeg kunne intet se, og der bliver stille, meget stille. I vildt løb og i et spring kastede jeg mig på cyklen og spurtede af sted oppe på fortovet langs hækkene for at have bare nogen dækning.

Mine logiværter have hørt skyderiet og troede, det var mig, der var skudt efter. Jeg vidste ikke, hvad der var sket, men et par dage senere fik jeg forklaringen. James, en af Uffes gruppeledere – ham der holdt til i Kakkelovnsforetningen på Amager, og som jeg tidligere havde bedt om at være mere forsigtige – var nu blevet arresteret. James kendte alle gruppemedlemmernes adresser. Men han formåede at udholde torturen et stykke tid, lige til Gestapobødlerne knuste hans venstre hånd med en geværkolbe. Efter at have sagt »Namen, bitte«, lagde udyrene hans højre hånd frem for også at knuse den, og så var det slut.

James brød sammen. Gestapo kørte nu rundt fra sted til sted og samlede kammeraterne op. De fik i første omgang også fat i Hans. Men da Gestapofolkene førte ham ud fra hans logi, gennem haven, sprang han.

Det var Hans, jeg hørte den aften, der blev skudt. Det lykkedes for ham i løbet af natten at finde frem til Tykke Gert, her kunne han blive vasket og få rene bukser på. Da Hans senere fortalte mig om episoden, kunne jeg ret præcist angive, hvor han må have boet, og da jeg fortalte, hvor jeg var, da han brasede igennem haven, sagde han blot:

– Kan du så forstå, at jeg sked i bukserne af skræk?

Det kunne jeg.

James blev henrettet i Ryvangen sammen med to andre kammerater, Mogens og Villy. De var fremragende kammerater og hørte til de bedste sabotører. Deres største fejl var, at de havde sløset med simple sikkerhedsregler, og det betalte de for med deres og kammeraters liv.

I foråret 1945 fik vi hele tiden nye folk ind, enkelte officerer og nogle studenter. De var uvant med det illegale arbejde og havde ingen fornemmelse for dette. Mange var romantikere, nogle var eventyrlystne, og derfor var de ofte farlige for os. Skulle man møde dem på et gadehjørne, kunne man risikere, at de stod lysende som en fakkelt helt ude på fortovshjørnet. Officererne optrådte i begyndelsen i langskaftede læderstøvler og i en hvid cottoncoat med skulderstropper og prangende læderbælte.

Københavnere er gået i dækning for nazisters vilde terror skyderier, som skabte et voldsomt had.

Smarte. Selv den største dummermikkel inden for Gestapo eller Hipo ville ikke være i tvivl. Når jeg var ude for sådanne pragteksemplarer, forklarede jeg dem, at de var en sikkerhedsrisiko, og hvis jeg så dem oftere i »helteantrækket«, ville jeg sørge for, at de blev smidt ud af organisationen.

Bopas styrke lå blandt andet i, at når noget uforudset hændte under aktionerne, så kunne kammeraterne improvisere og finde en løsning. På en aktion var alle signalerne givet: »Tænd og retur-signalet, vi tænder«, som var vort signal til at dampe af.

Selv i vor vildeste fantasi kunne vi ikke forestille os, at ikke alle mand var på vild flugt. Ude på gaden, da vi lå bøjet ned over styret og racede af sted, råbte en gruppeleder:

– Hvor er ham den nye?

Gruppelederen vendte om, og inde på fabrikken stod »den militære« og ventede på ordren om tilbagetrækning. De militære vidste ikke, hvad det ville sige at tænke og handle selv. Hvis de nogensinde havde haft denne evne, var den gået tabt i den militære karriere. I modsætning til hvad de var vant til, var det i Bopa ikke forbudt at tænke selv. Som partisan var det en forudsætning for at overleve.

Betaling af gammel gæld

Da tyskerne havde taget det danske politi, etablerede de et politikorps, der udelukkende bestod af danske nazister, Schalburg-

folk og resterne af det tidligere Frikorps Danmark. Det var en samling af de mest skrappelløse landsförrædere, der udgjorde Hipokorpset. Efterretningerne, som slap ud fra fangne kammerater, berettede om, hvordan Hipoerne udsatte dem for frygtelige pinsler; deres mishandlinger var ofte mere umenneskelige end Gestapos.

Dagligt blev også vi vidne til deres terror mod befolkningen. Børn, unge, gamle kvinder og mænd skræmte de med deres vilde skyderier i gaderne; alle hadede Hipofolkene som pesten. Langt om længe besluttede Frihedsrådet at sætte en stopper for deres hærgen. Hipoerne blev erklæret fredløse, de måtte skydes uden forudgående tilladelse.

Det havde man af og til gjort med de værste stikkere, som var svære at få ram på. Når nogen blev givet fri, opstod der grupperne imellem en kappestrid, en vis form for konkurrence om at være den, der først fik grisebasserne bragt hinsides. Sådant blev det også i kampen mod Hipoerne; hvem kan skyde flest? Kort efter Frihedsrådets beslutning åbnede Ole og Mikkel ballet. På vej gennem Blågårdsgade i styrtende regn efter en vel overstået aktion, måtte de gøre holdt.

Regnen havde gennemblødt avispapiret, som deres maskinpistoler havde ligget indpakket i. En vogn ankom til Blågårds Plads, den var fyldt med Hipofolk, som sprang ud og skød vildt omkring sig. Gamle og unge smed sig bag alt, hvad der bare kunne give nogen dækning.

Ole og Mikkel, som i min erindring står som noget af det fredeligste og mest besindige, man kan forestille sig, blev ret forargede og besluttede sig til at bruge deres maskinpistoler. Nu skulle de lorte have røven på komedie.

Lynhurtigt var maskinpistolerne klar, de trådte ud på gaden, placerede sig, så de havde nogle gode skudvinkler og stod godt dækket – og så indledte de ballet. Systematisk gennemhullede de den ene slyngel efter den anden, flere Hipofolk smed deres våben, rakte hænderne i vejret og skreg:

– Nåde, Nåde! Fik de den? Hvorfor skulle de have nåde?

Vigerslev Allé

Til vore fester efter krigen var der sange, som beskrev Bopa-aktioner, og her er to, som ikke er almindelig kendt:

Tre mand pillede bagruden ud af en stor amerikansk personvogn og kørte rundt for at »fiske« en Hipovogn, og de håber at få bid. På Vesterbro blev de opdaget af en Hipovogn, som optog forfølgelsen. Jagten gik ud til Valby, ud ad Vigerslev Allé, her var dejligt fredeligt, her kunne de åbne ild uden at skade uskyldige. Tiden var kommet, frugten var moden, nu skal der høstes. Skytten på bagsædet afgiver ordren til chaufføren:

– Hold afstanden! og kort efter lød det:

– NU! Det var signalet til sidemanden foran, han slog et par håndbomber an og droppede dem. Da de eksploderede under Hipovognen, fyres et helt magasin af.

Hipovognen ramte et træ, og de tre mand kunne stille og roligt gå tilbage og fuldføre værket. Alle Hipofolkene blev dræbt.

Utterslev Mose

Om det var de samme tre, der ville gentage spøgen, ved jeg ikke, men på ny var en vogn ude at »fiske«. De fik bid og lokkede Hipoerne ned i Utterslev Mose. Ordren lyder:

– NU! Men ak og ve – idioten havde i den bidende kulde glemt at rulle vinduet ned, og håndbomben lå nu i vognbundens mørke og hvæsed. Fra den var slået an, til den sprang, gik der tre sekunder. Det lykkedes den fummelfingrede at få fat i bomben og vippe den ud, men tiden var gået, og den sprang under deres baghjul med det resultat, at vognen væltede og kurede ind i en have. Hipofolkene kunne nu i ro og mag stige ud og lege fugleskydning mod de noget omtumlede aktører, der tog benene på nakken og mirakuløst slap væk i hver sin retning – trods et heftigt skyderi. En af dem undslap ved at løbe ud på isen i Utterslev Mose. Alle overlevede.

Ved Linje 13s endestation

Vanløsegruppen havde fået alle tiders gode idé; Hipoerne aflyttede alarmcentralen hos brandvæsenet, og når en ambulance blev kaldt ud, hvor der havde været skyderi, dukkede de op med én eller flere vogne. Petter, som var leder af gruppen i Vanløse, fik en kvinde til at spille rollen. Hun ringede op, og meget »ophidset« bad hun om en ambulance, for hendes mand var blevet skudt af frihedskæmpere.

Ambulancen dukkede op og blev sendt ned på en sidevej.

En hipovogn dukkede op, og det var lige ved at være for nemt. Folkene stod godt placeret, godt dækket, det var bare at fyre løs. Ingen overlevende, ambulancen kunne køre igen med uforrettet sag. Der var kun lig.

HIPOS GARAGER

En af kammeraterne var chauffør i et kulfirma, der havde lagerplads lige op til muren ind til Hipos garager ved Politigården, og det har jo nok været ham, der har fået den gode idé. Det var hen på foråret, og Frank sendte et par mand ind og grave i kulbunkerne. Det var nu ikke kul, snarere brunkul eller tørv; kul eksisterede jo ikke længere. Mens »Helsingørdrengene«, som blev skudt kort tid efter, stod og gravede, råber en Hipomand, som gik ved muren og holdt vagt, ned til dem:

– Hvad laver I?

– Vi vender kullene, for at der ikke skal gå ild i dem.

Tit skete der jo selvantændelser. Den hoppede de på, de hyggesnakkede sammen, Hipofolkene morede sig blandt andet med et fortælle nogle sjofle historier. Der var vagter hele vejen rundt ved muren, men når de vendte ryggen til, fyldte vore folk sprængstof i hullerne og dækkede dem hurtigt til igen. Frank stod inde i en garage klar med sin maskinpistol og med en vagt på kornet, hvis noget skulle ske. Men intet skete, og vor gruppe havde fået lagt en hel del sprængstof, blandt andet var der en del landminer, som de havde hugget ude hos Glud & Marstrand. Da arbejdet var gjort, kørte de væk, og næppe var de nået ned i Istedgade, før drønene lød.

Her fik de øje på en tysk hestevogn. En af vore folk, Ole, var ikke så lidt fræk, han sagde: »Den snupper vi«. Han holdt kusken op, spændte hestene fra og drev dem over i Købbyen, hvor han tvang slagterne til at slagte hestene. Slagterne var ikke svære at overtale, de kunne godt se komikken.

EN DEPOTBESTYRER SNAKKER, OG DET KOSTER DYRT

Efter at Uffe og Tykke Gert havde sprængt Langebro i luften, kneb det med at få vore ting rundt i byen. De tætte kæder af vagtposter på Knippelsbro virkede skræmmende. Flere gange havde jeg med held brugt mit tyske Waffenschein, men jeg var absolut ikke tryk ved det. En gang afgav soldaten stram nazi-hilsen, og jeg måtte skælde ham ud og sige, at det måtte han aldrig gøre

igen, vi risikerede, at danskere så det, og så ville jeg blive skudt som stikker (Vertrauensmann). Det forstod denne tykpende godt. Men jeg løb på en god, »gammel« partikammerat, Jens Glerup, som jeg havde lavet flere aktioner sammen med i tidernes morgen og klagede min nød:

– Den klarer jeg, vi har en sikker mand, som har et mindre møbelpolstrerværksted i Lille Istedgade, siger Jens.

Mere centralt kunne det ikke blive. Vi tog hen og snakkede med manden, alt var i orden, og snart efter havde vi et mindre lager af de ting, vi brugte til små, hurtige aktioner. Hvor mange mindre sprængninger vi fik lavet, ved jeg ikke, men depotbestyreren var ikke dummere, end at han kunne regne ud, at hver gang jeg havde hentet varer hos ham, så havde det bragt ét eller andet sted i byen. Han begyndte nu at spille helt og trusserøver på værtshuse. Kort tid efter får vi efterretning om, at depotbestyreren har snakket over sig. Med en passende dækning på gaden vovede jeg mig ned i værkstedet og bliver mødt med:

– Nåh, hvad skal I så i dag?

– Ingenting, vi kan ikke bruge dig længere, du snakker.

Han protesterede, men det hjalp ham ikke:

– Jeg vil ikke stå her længere, det er for farligt, sådan som du har snakket. Hvis jeg var dig, ville jeg lukke butikken og holde ferie. Hele dagen og noget af næste dag blomstrede jeg for at få fat i Jens og advare ham, for jeg var den eneste, der kendte ham. Men til sidst måtte jeg give op, det blev for farligt, al den stund det fløj med tilbud fra ludere og ikke skortede på luderkarlenes skulende blikke. De har velsagtens set en konkurrent i mig.

Hvornår Jens gik ned i butikken, ved jeg ikke, men haps, fælden smækker i, og Gestapo arresterede ham. De banker ham på livet løs, og til sidst tilstod han, at han troede, at jeg boede ét eller andet sted i nærheden af Hombladsgade, måske i en sidegade. For at få fred for udyrene tilstod han også, at han skulle møde mig næste dag den 9. april kl. 12 ved Sundby Remise.

Hipoerne var lidt sent ude, og i krydset Amager Boulevard-Amagerbrogade stoppede de op. Sirenerne havde lydt, og alle danskere stod med blottede hoveder; det irriterede disse herrefolkets tro tjenere, og så begyndte de at skyde vildt til højre og venstre.

*Bjarne Louis Hansen
– kaldet »Louis« – blev
dræbt under en afvæbning
på Roskildevej ved Brønd-
byøster. Et af de mange
ofre for den skæve våben-
fordeling.*

Bildørene stod åbne, og Jens sprang ud, væltede den nærmeste Hipomand omkuld og styrtede af sted. Jens kom hurtigt omkring et gadehjørne, da han var på hjemmebane, havde han ikke de store problemer med at finde smutvejene.

Gennem en kældergang, ind i en opgang, på 1. sal ringede han på. En stuepige lukkede op, og inden hun nåede at synke, var han på vej ned ad køkkentrappen. Han kom ud i en helt anden gade og hoppede over muren ind til en kirkegård. Her var fred. Han reddede livet. Senere har det vist sig, at lejligheden, han løb igennem, var ingen ringere end statsminister Buhls!

I den næste tid sværmede Gestapofolk og Hipofolk rundt i kvarteret ved Holmbladsgade og arresterede en ung mand. Jeg havde i næsten et år brugt hans navn, fødselsdata og adresse, uden at han vidste noget som helst. Hvis man blev arresteret, var noget af det første både dansk og tysk politi gjorde, at få fastslået via Folkeregistret, om personen overhovedet eksisterede.

Men jeg var i sin tid blevet gjort opmærksom på, at jeg havde en dobbeltgænger, og da jeg fandt frem til ham, tog jeg altså hans navn. Han er givetvis blevet mishandlet frygteligt, men hans skæbne kender jeg ikke. Jeg har aldrig turdet spørge, og tør heller ikke undersøge det i dag.

LOUIS' BEGRAVELSE

Efter Lille Svends død havde jeg ledelsen af tre grupper. Derfor kunne jeg ikke deltage i alle gruppernes aktioner, hvorfor jeg i mange, mange timer svævede i uvished om deres skæbne. Denne angst har kvinderne, kæresten, koner og mødre, måttet leve med, og jeg forstår dem kun alt for godt. Denne ulidelige venten i angst, tror jeg, sled mere på mig end det at deltage i selve aktionerne.

Min gamle gruppe strejfede rundt efter Hipoer og mødte en eller to tyske officerer med dejlige skydere. De forsøgte at holde dem op, men der gik koks i det; Louis kunne ikke få sin maskinpistol hurtigt nok frem, den hang fast i frakken, den ene tysker nåede at trække sin pistol. Under ildkampen dukkede tyske lastbiler op med maskingeværer på taget. Kammeraterne flygtede til alle sider. Louis blev tilbage og dækkede kammeraterne.

Jeg skulle møde Palle i Smallegade, han var for sent på den. Noget måtte være gået galt. Langt nede ad gaden fik jeg omsider øje på ham, og der var ingen tvivl. Katastrofen lyste ud af ham. Han sluttede sin beretning af med:

– Jeg er helt sikker på, at jeg er den eneste overlevende, de andre er dræbt eller taget til fange.

Jeg trøstede og beroligede ham, og vi delte derpå de steder imellem os, hvor vi vidste, drengene ville give livstegn fra sig, hvis de var i live. Det gav pote næsten hver gang, men vi manglede Louis.

– Kender du hans logi, Palle? Okay, lad os tage derud, men vi må have folk på gaden til at dække os.

Louis boede til leje hos en ældre dame. Hun stirrede bekymret på os, da vi bad hende lukke os ind på værelset. Vi fandt intet, tyskerne kunne bruge mod os.

– Undskyld, frue, ved De, om den unge mand har gemt ting og sager andre steder? De kan vente besøg af det tyske politi, når som helst, så vi har ikke været her.

På vej tilbage kunne vi konstatere, at tyskerne havde sat alt disponibelt mandskab på gaden. Vi mødtes hos Teddy, alle var stærkt oprevne og sørgmodige. Nedtrykte diskuterede vi, hvad vi kunne gøre. Alle, som Louis havde viden om, var advaret;

ingen af vore depoter kunne han røbe, vi kunne kun vente.

Trætte og udslidte gik vi til ro. Palle sov på en lænestol og to stole, jeg tog gulvet, men ligesom vi var ved at falde i søvn, hørte vi en bildør smække. Hen til vinduet, linde på mørklægningsgardinet, og vi skimtede en Hipovogn. Tøjet er allerede på:

– Palle, prøv at smutte op ad køkkentrappen, kommer de, må du bare plukke dem, tag skoene med.

– Jeg tager hovedtrappen. – Du bliver her, Teddy.

Uden en lyd lindede vi dørene op, og med skoene i den ene hånd og pistolen i den anden listede vi én etage op. Sekunderne føltes som minutter, minutterne som timer. Endelig hørte vi vogndøre smække, de kørte igen. Vi samledes endnu engang, måske mere paniske end før. Vi var på det tidspunkt mere end trætte af denne forbandede krig.

Næste morgen kørte vi til en Falckstation i Rødovre og forhørte os, om de havde haft en udrykning dagen før til Brøndby. Tøvende sagde de ja, og da vi pressede dem, fortalte de, at de havde samlet liget af en ung mand op, og det var fuldstændig gennemhullet. Beskrivelsen af liget passede desværre alt for godt på Louis. Vi kørte til Retsmedicinsk Institut, hvor Falckfolkene fortalte, de havde kørt liget hen.

Vi var godt klar over, at tyskerne nu kunne sidde ventende på, at vi ville dukke op. Derfor fik vi fat i et tilfældigt bybud og forklarede ham vort problem. Jeg tog legitimationskortet fra ham og noterede hans navn og adresse. Han vidste udmærket hvorfor. Han var kvik:

– Bare tag det roligt, det her klarer far som en svedske.

Han drog af, og vi så ham gå ind med en pakke, så havde han en god forklaring – dum var han ikke.

Da han kom ud igen, stilede han direkte mod os og sagde:

– Der er ingen problemer. En dame vil komme ud, hun har hvid kittel på, og hvis I følger hende, kommer I ind ad en bagdør.

Vi takkede for hjælpen, og han spurgte os nu:

– Har I ikke brug for en frisk mand? – Senere, måske.

Damen fik nogle oplysninger og var ikke i tvivl.

Hun trak en bære ud og trak et klæde væk:

– Ved I, hvem han er? Spurgte hun.

Vi var desværre ikke i tvivl. Hidtil havde det været en tung gang, men det, der var tilbage, var ikke lettere, tværtimod.

Hos Louis' forældre

Der var langt, meget langt ud til forældrenes lille parcelhus i Tårnby. Tankerne kværnede rundt. Ville de tage det, som jeg troede, min moder ville? Hvordan skulle man få det sagt?

Familien sad samlet om aftenmaden, da vi kom. Alle var klar over, at noget var galt. En lillebror og søster så på os med store øjne. Moderen kendte Palle, fordi han og Louis havde været skolekammerater. Faderen sad stille, han virkede forsagt og forslidt. Når han talte, vidnede hans sprog om en opvækst nord for København, i Hellerup eller Gentofte. Men det nydelige sprog passede ikke til hele hans duknakkede optræden og et par hænder store som skovle, skorpede af arbejdsmandens hårde slid. Han havde kendt bedre tider. Moderen brød resolut den efterhånden pinefulde pause og spurgte Palle:

– Hvad bringer dig herud i dag?

Ingen tvivl i mit sind, det var hende, der havde bukserne på i den familie. Jeg skottede op til hende, hun kendte allerede svaret, hun havde gættet budskabet.

– Joh, Bjarne (Louis var dæknævnet) har været ude for et uheld, en ulykke, siger Palle.

– Er han kommet til skade? spørger faderen. – Ja.

– Hvor slemt er det?

– Så slemt, som sådan noget kan blive, siger Palle.

– Tyskerne har skudt ham.

Faderen stirrede vantro på os, en verden brød sammen for vore øjne. Moderen ville have facts på bordet. Nu fortalte jeg, at deres søn havde været en god sabotør. Han havde sprængt fabrikker i luften, og hvis de havde hørt svensk eller engelsk radio, havde de måske hørt om en aktion mod en fabrik, der blev sprængt i luften. Den havde deres søn været med på. Videre, at sønnen under en ildkamp havde kæmpet til sidste patron, havde dækket sine kamme-

rater, så de kunne slippe væk, at han havde dræbt en del tyskere, før han selv blev dræbt. Jeg følte min forklaring som tom, krigsli-derlig bragesnak, men var den ikke bedre end ingenting? Faderen, som under hele seancen sad hændervidende, stammede:

– Min ældste søn, dræbt af tyskere – min søn, sabotør?

Dengang forstod jeg det ikke, men faderen fik efter krigen en dom for som nazist og landsforræder at have været sabotagevagt. For ham var nazisterne vennerne. Han havde ikke drømt om, at de på noget tidspunkt ville skade ham eller nogen i hans familie.

Vi skulle videre i dagens tekst, og jeg gik over til det prakti-ske. Om moderen ville tage ud på Retsmedicinsk i morgen. Ja, det ville hun absolut. Hvis hun i øvrigt fik problemer, skulle hun kontakte os. To dage efter reagerede hun igennem de kanaler, vi havde givet hende. Sygekassen ville ikke betale til begravelsen. Louis havde ikke betalt sit kontingent. Jeg snakkede med hende og spurgte, om ikke hun fortalte dem, at Bjarne havde været sa-botør, og at han var dræbt i ildkamp med tyskere? Jo, det havde hun da, men de sagde, at det spillede ingen rolle:

– Sygekassen skulle ikke betale for andres dumheder.

Jeg blev rasende og bad hende beskrive fyren for mig. I al sin sorg med sine uoverskuelige problemer følte hun, at disse arro-gante skrankepaver havde ydmyget hende ved at tale ned til hen-de. Hun følte, at de havde hånet hende, denne forslidte, beskedne, uanseelige arbejderkvinde. Selv om hun var ubeskriveligt ulyk-kelig, havde skrankepaverne ikke gjort hendes sorg mindre. Jeg fik fat i Teddy og bad ham hjælpe mig med at få formaliteterne på plads. Da han hørte historien, var han ikke i tvivl:

– Med største fornøjelse, min dreng.

Sabotørers pædagogik

Vi ankom til sygekasselokalet og sivede ind. Ingen tog notits af os fattigrøve. Fire ekspedienter og et par kunder udgjorde forsam-lingen. En lille, grå, slipseklædt maddike gik højrovet rundt. Be-tragtede man ham, var man ikke i tvivl. Han udstrålede: her er det mig, der bestemmer. Denne penneslikker havde sikkert min-dre i hyre end en arbejdsdreng, men han havde magt.

– Må jeg ikke nok ordne ham? spurgte Teddy.

Dette var den rene, den helt store kærlighed ved første øjekast. – Vi må klunse om det, for jeg vil også godt give ham lidt opdragelse.

Da kunderne var ude, låste jeg døren, Teddy havde jernet fremme i samme sekund, som han råbte:

– Hvis nogen forsøger at lave numre, slå alarm, eller hvad de ellers kan finde på af dumheder, så dør de!

Ingen var i tvivl. Alle sad musestille. Jeg kaldte maddiken hen til skranken og forklarede ham stille og roligt, hvorfor vi var kommet i audiens hos netop ham, hans velærværdighed.

Han kendte sagen, den havde han behandlet og afsluttet. Louis var i restance, der var ikke noget at komme efter. »Basta.«

Teddy blev flintrende gal. Han var mildt sagt rasende. Inden skiderikken nåede at blinke, havde Teddy fat i hans skjortekrave og hev ham ind til sig, nåh, den sag er afsluttet og af dig, din elendige, stinkende lort. Nu skal jeg afslutte dig, så din familie ikke kan kende dig igen. Underbiddet var skubbet frem, øjnene glødede af indestængt had og raseri, også jeg blev bange.

Lynhurtigt sprang jeg over skranken, vristede fyren ud af hænderne på Teddy, holdt godt fast i lorten, stak Colten op mellem øjnene på ham og sagde:

– Teddy, du kan tro, det er løgn. Det svin her får du ikke fornøjelsen af at skyde hovedet af – han er min.

Det er et ret anseeligt hul, sådan en Colt har, og da han glør ind i munden er det helt slut. Han brød fuldstændigt sammen. Damerne sad musestille, men de skjulte øjekast røbede, at de af deres hele og fulde hjerte nød seancen, de undte ham den røvtur, han fik her. Han kunne ikke stå på benene, han var kollapsede, og vi halede ham op på skranken.

– Nå, din lille højrovede lort, har du noget, du vil betro os, inden vi ekspederer dig?

Han hakkede og stammede en masse uforståeligt af sig.

– Havde han bare vidst osv.

– Fortalte moderen dig ikke, at sønnen var dræbt i kamp med tyskere? – Jo.

– Hånede du ikke bare den stakkels mor?

Spurgte du dine overordnede?

– Ja, det var ikke ham, der bestemte, det var direktøren.

– Du er fuld af løgn, den afgørelse har du jo truffet på egen hånd. Det har du jo lige pralet af.

Hvor har vi din direktør?

Staklen peger mod en dør i den anden ende af kontoret. Til damerne siger jeg: – Husk, hvad vi har sagt.

Vi brasede ind slæbende på skvattet. Direktøren optrådte værdigt, han prøvede at holde facaden. Sagen var korrekt behandlet, der kunne ikke ændres på den afgørelse.

Han ævlede videre i kancellistil.

Nu var det slut med både min og Teddys tålmodighed.

– Vor tid er begrænset, gode herre, det her er ikke en femårsplan. Har De forstået, at en af vore venner er dræbt i kamp med tyskerne, og at han skal have en ordentlig begravelse?

– Ja, men reglerne og lovene var jo sådan, at bla, bla... Han ville fortsætte sit ævl. Jeg gad ikke mere og sagde til Teddy:

– Sagen er afgjort, vi kan ikke gøre mere. Ham her er altså det største svin af de to. Ham skyder jeg hovedet af, så kan du tage den lille skiderik dér, men sørg for ikke at sprøjte mig til.

– Fint, jeg er også dødtræt af deres cirkus, men skal vi ikke give dem bare en chance? spørger Teddy.

– 30 sekunder er nok, siger jeg.

Vi kikkede på urene, de var begge paralyserede. Direktøren stønnede noget uforståeligt, og maddiken jamrede. Jeg spørger:

– Siger De nu, at De vil ordne begravelsen? – Ja.

– Godt, den køber vi, men har De også forstået, at det skal være en ordentlig begravelse, og at hverken moderen eller familien skal have flere problemer?

– Vi sender repræsentanter fra modstandsbevægelsen ud og kontrollerer begravelsen, og er den ikke 100 procent i orden, så ryger I begge to.

Jeg fik kontakt til mor Else og bad hende tage ud til begravelsen. Hun prøvede at undslå sig:

– Jeg var jo også til Lille Svends begravelse, siger hun, jeg kan ikke tåle det. Jeg sidder hele tiden med tanken om, at det lige så godt kunne være dig, der lå i kisten.

Selv samme dag, som vi havde været i audiens i sygekassen,

tog de to skiderikker ud til Louis' mor, beklagede og undskyldte deres uforskammede behandling af hende og lovede bod og bedring. Hun kunne blot fremsætte sine ønsker, og de ville blive opfyldt til punkt og prikke. Alle formaliteter ville de ordne, hun skulle ikke have nogen form for besvær.

Om begravelsen berettede mor Else, at udenfor og inde i kirken var der fyldt op med beplantninger. Mor fortalte, de må have samlet træer ind fra hele København. Overalt strålede levende lys i kirken – stearinlys var en sjældenhed på dette tidspunkt. På balkonen var et meget stort kor og en operasanger samt en kammer-kvartet.

– Ved du hvad, Aage, sangene havde ikke den almindelige sorte sørgerand, nej, der var guldkant. Ved kisten lå en meget stor krans med bånd, der lyste langt væk. Den var fra sygekassen, fortalte hun.

Efter krigen kom Louis' søster, Birthe, meget hos os, og en dag spurgte hun:

– John, talte du med folkene i sygekassen?

– Ja. Min mor kunne heller ikke forstå den forvandling, der var sket med dem, og de kom jo helt af sig selv.

– Hvad har du sagt, John, for de var helt ude af flippen?

– Åh, ikke noget særligt, men sure var vi da.

Nogle år senere, da jeg fik underretning om faderens dom, ærgrede det mig, at jeg ikke havde vidst det, for så ville jeg på én eller anden måde have forsøgt at hjælpe ham, men især familien, den havde lidt nok.